

Jarábik Gabriella

A SZNM – A Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma megalapítása, célkitűzései, eddigi eredményei és programkínálata a 2014-es évre

A Magyar Kultúra Dokumentációs Központja 2001. április 1-jén alakult meg a Szlovák Nemzeti Múzeum – Történeti Múzeum önálló osztályaként. Ezzel az aktussal a zsidó és kárpátnémet múzeumok, valamint a cseh, horvát dokumentációs központok mellett a magyar kultúra is helyett kapott a Szlovák Nemzeti Múzeum égisze alatt. A dokumentációs központ célkitűzései közé tartozott a szlovákiai magyarság történetének, tárgyi és szellemi műveltségének kutatása, dokumentálása, az ezzel kapcsolatos emléktárgy gyűjtése, feldolgozása valamint szakszerű megőrzése, kiállítások szervezése, szakmai kiadványok rendszeres megjelentetése, továbbá együttműködés kiépítése hasonló területen tevékenykedő hazai és külföldi intézményekkel. A dokumentációs osztály rövid tevékenysége után 2002. július 1-jén alapítólevelet kapott a Szlovák Kulturális Minisztériumtól, ezután a Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeumaként, a Szlovák Nemzeti Múzeum önálló, országos hatáskörrel és költségvetéssel rendelkező egységként folytathatta tevékenységét. A célok, feladatok nem változtak, csupán a hangsúlyok módosultak.

2002 októberében a múzeum beköltözött új székházába, a Pozsonyban található Brämer-kúriába, ahol nemcsak irodák, raktárak kaptak helyet, hanem kb. 320 négyzetméternyi kiállítótér is a múzeum rendelkezésére állt. Ha beleszámítjuk a pinchehelyiségeket, ahol időszaki kiállításokat szervezhetünk, valamint az első emeleti galériát, amely kisebb tárlatoknak ad helyet, a kiállítótér duplájára növekszik.

A 2003-as év kiemelkedően fontos volt a kialakulóban lévő intézmény életében, mivel január elsejétől a Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma a kékkői múzeumtól átvette az alsósztrégovai Madách-kastélyt, vala-

mint a szklabonyai Mikszáth Emlékházat. Ennek következtében a legsürgősebb feladattá az vált, hogy a fent említett irodalmi emlékházak állapotát felmérjük, s tartalommal töltsük meg, eközben a pozsonyi székházba tervezett állandó kiállítás munkálatait befejezzük.

A *Hasnyomások és értékek. A magyarok Szlovákiában* című állandó kiállítás 2003. május 22-én nyílt meg Pozsonyban. A kiállítás a szlovákiai magyarság történetéből és népi kultúrájából nyújt ízelítőt. Az első rész jelzésszerűen a magyarság 1918 előtti történetét, művelődéstörténeti hagyományait villantja fel, ha minimális területen is, de érzékelteti a folytonosságot. A bevezető történeti egységhez kapcsolódik a kisebbségtörténeti rész, amely a cseh/szlovákiai magyarság 1918 és 1948 közötti sorsfordulóit mutatja be, ezen belül kiemelt figyelmet szentelve a politikai küzdelmeknek, az anyanyelvi oktatásért és művelődésért folytatott harcoknak, a kulturális és a gazdasági önszerveződés módozatainak.

A néprajzi egység, a hagyományos népi gazdálkodás ágazatait, valamint a népi életmódot mutatja be, elsősorban olyan tárgyak segítségével, amelyek a népi díszítőművészet formavilágát tükrözik. Új elemei a néprajzi résznek a Gramma Nyelviroda által feldolgozott, digitalizált tájnyelvi bemutatók.

Hangulatilag is emelik a kiállítást az Ifjú Szívek hagyományarchívumából válogatott felvételek, amelyek hagyományos szlovákiai magyar táncokat láthatunk Héglí Dusan válogatásában. További fontos eleme a kiállításnak, hogy az előtérben elhelyezett tablók áttekintést nyújtanak a Szlovákia területén található magyar emlékhelyekről, a magyarsággal kapcsolatos állandó tárlatokról.

Az állandó kiállításához tartozik a *magyarok Szlovákiában* c. kétnyelvű

dokumentumfilm, melyet a kassai ATARAX Alapítvány készített (Kerekes Péter rendezése, Kusý professzor tanácsadásával).

A kiállítás kísérő szövegeit magyar, szlovák és angol nyelven olvashatják az érdeklődők. A kiállításához készült Katalógust négy nyelven adtuk ki: magyar, szlovák, német, angol.

A kiállítás létrejöttéhez felbecsülhetetlen segítséget nyújtottak a Dél-Szlovákia területén tevékenykedő regionális múzeumok, hiszen e szakintézmények értékes anyagára, műtárgyaira, dokumentumaira támaszkodhattunk a kiállítás létrehozásánál.

Múzeumunk fő feladatai közé tartozik a 20. század történelmi sorsfordulóinak feldolgozása a szlovákiai magyarok szempontjából, melynek formái a kutató és dokumentáló tevékenység. Az eddig végzett kutatások és dokumentációs tevékenységünk eredményei közül csak párat emelnék ki ízelítőül, hogy ezzel is érzékeltessék múzeumunk tevékenységét:

- Magyarok Szlovákiában I., 1918-1948, kutatás és kiállítás
- A szlovákiai magyar színháztörténete, kiállítás
- A kassai magyar színháztörténete, 2008, kétnyelvű dokumentumfilm, Bódva Stúdió, Szepsi és Kovács János, Kassa
- (Cseh)szlovákiai magyar képzőművészek adattára, 2003-2006
- Magyar köztéri szobortopográfia Szlovákiában, 2005-2009, digitalizálás
- Fából faragott csoda – Népi falfaragók Dél-Szlovákiában, kiállítás és kiadvány, 2005
- Rákóczi Ferenc újratemetése, Henszlmann I. Történeti Társaság, Kassa, 2007-2008, kiállítás
- Szlovákiai magyar sajtófotó, 2006, kiadvány és kiállítás
- A kassai köztemető és katonai temető, 2008-2009, kutatás, dokumentálás, 2013-ban kiadvány

- Magyarok Szlovákiában III., 1968, már feldolgozott és kiállításon bemutatott anyag, 2008, film, kép-, hangdokumentumok
- A magyar rádiózás története (Cseh) Szlovákiában 1928-2008, hangarchívum, vándorkiállítás
- Danubius Fluvius, Duna-mappáció, 2009, nemzetközi kiállítás, 5 magyar és német múzeum, katalógus

A kutatások eredménye a műtárgygyarapítás is. Közel 1000 tárgyat sikerült megvásárolni, egy részük pedig ajándékozások keretén belül került múzeumunkhoz. Az egyik legértékesebb darab az 1757-ben Nagyszombatban készült festmény: Angyali üdvözlés, festette Lorenz Mussinger, restaurálták 2008-ban.

Miután 2003-ban a múzeum gondozásába került a két irodalmi emlékhely, kiemelt feladataink közé tartozott/tartozik a Madách-kastély és a Mikszáth Emlékház felújítása, illetve szakmai kihívás az emlékházak tartalommal való megtöltése, életre keltése.

A Mikszáth Emlékház – Szklabonya

Az emlékház a mai Szlovákia területén, a Nagykürtösi járás Szklabonya nevű községében található. A módosabb gazda háza 1852-ben épült, Mikszáth szülei építették, s az író ebben a házban élte át élete legmeghatározóbb éveit, a gyermek- és ifjúkorát.

Az emlékházat a múzeum 2005-ben újította fel, és 2006 januárjában nyílt meg az új állandó kiállítás: *Itt élte át...* címmel.

Az emlékházban található kiállítás a nagy magyar író, Mikszáth Kálmán életét és munkásságát mutatja be a látogatóknak. Mindemellett az emlék-

házban számos programmal várják az érdeklődőket. Diákok, felnőttek, nyugdíjasok, családok, csoportok vagy egyéni látogatók a következő ajánlatból válogathatnak érdeklődés szerint és attól függően, hogy mennyi időt szándékoznak az emlékházban eltölteni:

- A kiállítás megtekintése tárlatvezetéssel
- Rendhagyó irodalmi órák diákoknak, előre megbeszélte témákról
- Irodalmi beszélgetések Mikszáth Kálmán életével és műveivel kapcsolatos témákra, mint pl.: Mikszáth gyerekkora és a mese, Mikszáth kétnyelvűsége, Mikszáth gyermek- és diákévei, Mikszáth és a nemzetiségek
- Mikszáth-művek vetítése (Szent Péter esernyője, A fekete város, A beszélő köntös...). A vetítés után igény szerint a műhöz kapcsolódó beszélgetés
- Számítógépes Mikszáth-adatbázis használata (képanyag és adatbázis)
- Körséta a faluban vezetéssel, melynek keretén belül bemutatjuk azokat a helyeket, amelyek Mikszáth műveiben szerepelnek.

Múzeumpedagógiai foglalkozások:

- Foglalkozások a legújabb 14 oldalas munkafüzettel
- Foglalkozás hagyományos munkalapokkal – keresztrejtvények, szövegkiegészítők megoldása, szövegkirakós mágneses tábla...
- Kreatív foglalkozások – rajzolás, pecsétek készítése...
- Kültéri játékok – gólyaláb, diótörő, labdavető, asztali játékok...
- Bejelentett igény szerint előadásokat, rendhagyó irodalmi órákat, vetélkedőt iskolákban is szívesen tartunk.

- Megrendelés alapján félnapos kirándulás szervezése, Mikszáth – Madách – Balassi nyomában címmel, amely a Szklabonyai emlékházat, a Kékkő vármúzeumot és az alsósztrégovai Madách-kastélyt érintő 25 kilométeres utazással jár. Autóbusz-kirándulások esetében, igény szerint, utazás közben az autóbuszban tartunk tematikus előadásokat.

Madách-kastély, Alsósztrégova

Madách Imre és *Az ember tragédiája* 1964-ben került vissza a középkelet-európai irodalmi kánonba. A költő halálának századik évfordulóját a Béke-világtanács nemzetközi jelentőségű jubileumnak nyilvánította, s a két emlékmúzeum Alsósztrégován és a magyarországi Csesztvén, a költő két egykori lakhelyén szintén ennek az évfordulónak köszönhetette létét és fennmaradását. A kastélykomplexum állapota az 1960-as évek elejére azonban annyira leromlott, hogy meg kellett kezdeni felújítását. A besztercebányai műemlékvédelmi hivatal (bizottság) munkatársa, Balassa Géza irányította a munkálatokat, s csak az ő kezdeményezésére köszönhető, hogy a jubileumra elkészült, s 1964. október 4-én ünnepélyes keretek között megnyitották a kastély kapuit, s megtekinthetővé vált a Madách életéről szóló kiállítás.

2003-ban, amikor múzeumunk lett a kastély gondnoka, először Madách Imre síremlékét hozattuk rendbe, majd a kastély következett. 2004-ben a múzeum vezetése egy szakemberekből álló bizottságot hozott létre, akik vállalták a kastély állapotának feltérképezését. Majd elkészült a kastély hasznosítási terve is. Közben a kastély két képzőművész alkotásával gazdagodott: megnyílt Zichy Mi-

A SZNM – A Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma 2014-es kínálata

hály: *Az ember tragédiájához készült metszetsorozat* kiállítása, valamint Kass János: *Az ember tragédiájához készült grafikasorozata* is a kastélyba került. 2006-ban elkészült a felújítási tervdokumentáció első fázisa. 2007-ben folytatódott a munka, és végül 2008-ban a kastély felújításának végső tervdokumentációja is elkészült. 2008-ban a magyarországi Nógrád megye Múzeumi Szervezetével közösen, akik a Madách-kúriát gondozták Csesztvén, elkészítettük a Közös örökségünk: Madách c. pályázatunkat, amelynek célja a két Madách irodalmi múzeum felújítása volt. A kidolgozott pályázatot 2009-ben nyújtottuk be. A sikeres pályázat után a felújítási munkák 2010. október 1-jén kezdődtek meg és 2013. január 31-én fejeződtek be.

2013 októberében Csesztvén, a Madách-kúriában megnyílt az új állandó kiállítás, majd Alsósztrégován 2013. október 4-én nyitottuk meg az *Oh hol vagyok, hol vannak álmaim* c. állandó kiállítás I. részét. A második részt 2014. március 26-án adjuk át a látogatóknak.

Az első rész a 19. századbeli hangulatot idézi, s berendezése a költő életét mutatja be. Látható Madách Imre dolgozószobája, az ún. orosz-lánbarlang, a mű digitalizált kézirata, a berendezett szalon, ahol a költő a barátaival találkozott. A második rész pedig *Az ember tragédiája* c. művet mutatja be, s hozza közelebb a látogatóhoz.

A Madách-kastély új programokkal, múzeumpedagógiai foglalkozásokkal várja látogatóit.

S végül hadd mutassam be múzeumunk ez évi programját, amelyre tisztelettel hívjuk/várjuk a látogatókat, kicsiket és nagyokat egyaránt.

■ Valóságkódok

A Nemzetközi Fotóhónap keretében megnyílt kiállítás január 31-ig látogatható.

■ Dúdor István

A művész grafikáiból készült válogatás január 31-ig látogatható.

■ Törékeny csodák

Kremmer Dezső tojásfaragó munkái (A kiállításához múzeumpedagógiai foglalkozás is társul)

Február 26. – április 27.

A hímestojás – mint az élet hordozója – a tavaszi ünnepkör ősi kultikus szimbóluma számos nép hitvilágában. Az idők folyamán a hímestojás díszítésének egész jelképrendszere alakult ki, ami jóval a kereszténység előtti időből való. A leggyakrabban használt szín a piros, a díszítés legősibb módja a karcolás. Hagyományos, általánosan elterjedt az írott tojás. A tojás megmunkálásának egyik újkori módszere a faragás. Ennek az igen nagy odafigyelést és pontosságot igénylő tevékenységnek szenteli szabadidejének nagy részét a Bényben élő Kremmer Dezső. A tojások kézzel készíttetek, egyediek és megismételhetetlenek. A kiállított mintegy 200 tojáskülönlegességek között található fűrj-, tyúk-, kacsá-, liba-, emu- és strucctojás is.

■ Lőrincz Zsuzsa

Jubileumi kiállítás a Prágában élő képzőművész munkáiból

Március 5. – április 27.

A kiállítás Lőrincz Zsuzsa 60. születésnapja alkalmából nyújt válogatást a művész munkáiból (grafikák, festmények, szobrok).

■ Madách: Az ember tragédiája

Az alsósztrégovai új állandó kiállítás második részének megnyitója

Március 26-a

A felújított kastélyban az új állandó kiállítás első része 2013. október 4-én került átadásra: *Oh hol vagyok, hol vannak álmaim* címmel. Ebben a részben a kiállítás kurátorai a kastély hat termében Madách életével és munkásságával kapcsolatban a hely és a kor hangulatának megteremtésére helyezték a hangsúlyt. Az állandó kiállítás második része a kastély következő négy termében *Az ember tragédiája* c. drámai költemény vizualizációjára összpontosít, a gazdag tartalmat modern látványelemekkel kiegészítve.

■ Nógrád kincsei

Válogatás a losonci Nógrádi Múzeum és Galéria gyűjteményéből

Május 7. – Július 14.

A kiállítás a dél-szlovákiai múzeumokat bemutató sorozat következő tárlata, mely ezúttal a losonci Nógrádi Múzeumot és Galériát mutatja be a pozsonyi közönségnek, akik a tárlaton megcsodálhatják a múzeum gazdag történeti, néprajzi és képzőművészeti gyűjteményének féltve őrzött kincseit.

■ A múzeumok éjszakája

Május 17-e

A hagyományos rendezvény, mely a Múzeumok Világnapja alkalmából kerül évente megrendezésre, s melyen a látogató a múzeum tárlatait, kiállításait, féltve őrzött kincseit tekintheti meg az éjszakába nyúló rendezvényen.

■ Az első világháború emlékei

Július 29. – október 27.

Az első világháború kitörésének 100. évfordulója alkalmából készült országos vándorkiállítás bemutatója, a múzeum húzókiállítása, mely a korábbi évben útjára indított országos méretű gyűjtés és digitalizációs kampány eredményei alapján a dél-szlovákiai múzeumok összefogásával készült. (A kiállításához múzeumpedagógiai foglalkozás is társul)

■ FOTOFO – Nemzetközi fotóhónap

November – december 31.

A múzeum pozsonyi állandó kiállítása (*Hagyományok és értékek. Magyarok Szlovákiában*) valamint az időszaki kiállítások megtekinthetők hétfő kivételével naponta 10.00 és 17.00 között.

Az alsósztrégovai Madách-kastély és a szklabonyai Mikszáth Kálmán Emlékház tárlatai hétfő kivételével naponta 10.00 és 17.00 között látogathatók. Múzeumpedagógiai foglalkozás előzetes bejelentkezés alapján.

Elérhetőségek:

SZNM – A Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma

Žižkova 18

810 06 Bratislava

Tel: 02 2049 1255,

email: mkms@snm.sk,
jarabik@snm.sk

Madách-kastély

Ul. Madácha 1

991 02 Dolná Strehová

Tel: 047 4897 189, 0918 999 607

Mikszáth Kálmán Emlékház

991 05 Sklabiná 188

Tel: 047 4886 113, 0918 999 608